הא דאמרת מתענין לשעות והוא שלא טעם כלום כל תוכו היום. כלומר לא תאמרו במתענה שלכל זו ביום כגון שהתחיל להתענות עד מני היום וחס"כ לכל לתין זה עינוי וחס לכל קודם חצות תין כך כלום לתינו תענית של כלום אלא כשהגלים כל היום ע"פ שלא קיבלו עליו מלתמול. ופריך **מי** דקבל עליו להתענות עד מני יום והדר מתענה כל היום מי תענית מעליא הוא ופשיטא דתענית גמור הוא ואפילו תפלת תענית נמי מתפלל עליו ולא ליטטריך לחוקומי הלכה כהכי דזהו תענית גמור ומני מקשה סבר דהני הלכה מתענין לשעות כמשמעו דיכול להתענות עד מני היום מתענה קריינן ביה: **לא לריכוה דממליך אימלוכי.** כלומר לא היה בדעתו כלל להתענות אלא אתא ליה טרדת ולא אכל עד מני היום וכי מטו אלו מני יום ממליך אמר הואיל והתעניתי עד מני היום אתענה כל היום: **שלא שקעה עליו חמה.** שלא התענה עד לאותה שעה: **תנאי משמר.** כהניס ולויס העומדין מתענין כלקמן בפרק סדר תעניות[ג]: **ולא משלימין.** לפי שהן עסוקין בעבודה ואין יכולים להשלים. תלמוד לומר ע"ג לחינו משלים מתענה קרי ביה: **לצעורי נפשייהו.** עם הלצור אבל אין תענית לא להתפלל תפלת ענוי ולא לקובעו עליו חובה כלל וכל שעה שהוא רולה לאכול אוכל: **מנני** [מ] **סנאב בן בניימין.** משבט בניימין: **זיו"ט שנו היה.** כלקמן בשלשה פרקים (לף כו.) זמן עלי כהניס והעם כו' עד בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בעשרה בו בני [מ] סנאב בן בניימין שעל ידי מעשה קבעו להן חכמים להתנדב עליס ולהביא למערכה וכשמגיע זמנו מביאין אותן ומדליקין אותן על גבי המוזבח ע"פ שהיו שם שאר עליס הרבה. משמ"כ בשאר מתנדבי עליס לאין מביאין אותן בזמן שים עליס מחליס. במסכת מנחות (לף קו:) למרינן המתנדב עליס לא יפחות משני גזירין ועליס טעונין קמילה הגשה כו': **דאמר רבי יוחנן.** פעמים שהיה אומר אלה בתענית עד שאוכל לביתי ואי מטו לביתיה בשמים או גג שעות ביום הוה אכיל ושקי ליה מתענה: **נשמוטיה נפשיה מבי נשיאה.** ללא ליטלטולו למיכל בהלייהו שהיה מבקש היימנו שיאכל עמו היה אומר כן שלא יטריחנו לאכול עמו ומיהו לא הוי תענית שאם היה רוצה היה אוכל מיד ואין בנדרו כלום: **ואי יפיב מאי.** מי סליק לתענית מי לא: **למפוחא.** הוא המפוח שנופחין בו הגפחין את האור המתמלא ברוח אף זה נתמלא רוח שלא אכל בחנס: **במנחה.** בזמן המנחה ואפילו בשוק אומר הריני מאר בתענית: **בתפלת המנחה.** בקופה [ג] מוסיפת ריצוי ותחנונים **עד שאומר הריני** מאר בתענית. ודוקא נקט מנחה משום דסמוך לתחלת יום תעניתו לאפוקי תפלת יולר ודיקא נמי מדמסיק שמואל ופליג אדרב דאמר בזמן המנחה שיעורה יתירה: **כדכתיב במגילת תענית.** לקוף ימים טוביס הכתובים במגילת תענית כתיב בה מקדמת דנא ייסר לעיל מינה תני יומית די לא להתענות בהון לה כל מיניס דייתי עלוהי תענית מן קדמת דנא לפני אלו ימים טוביס כגון שקיבל עליו תעניות אלו עשריס ונכנסו אלו הימים בהס: **ייסר נפשו.** בתפלה ואי לא קבליה עליה בתפלת המנחה לא דחי להתך ימים טוביס. תלמוד לעיקר תענית בעי לקבולי בתפלת המנחה עילויה ואי לא קבליה עילויה בתפלת המנחה לא עשה כלום: **ייסר.** לשון ואסרה אסר (במדבר ג): **נפשו.** לוותה. מיכה דתמרי לשון נדר שקבל עליו להתענות כמו הרימותי ידי אל ה' (בראשית יד) דמתרגמינן אריתית ידי נפשו. ואין רבי מודה. האי דקתני דכתיב משום דמגילת תענית היתה נכתבת לבד לזכרון נסיס: **וחד אמר יאסר.** לשון הווה תני ייסר [ד] נפשו דמשמע דוקא כדתמרינן אי מקבל בתפלת המנחה אין ואי לא לא יאסר דמשמע יהא אסור לאכול אי אתי עליה תענית מן קדמת דנא אין בתפלה בין שלא בתפלה: **מאי היא.** מאי קסבר. ומשני כדתניא יחיד שקבל עליו תענית שני וחמישי (ושני) קודם שנכנסו כו' ולא שנא בין בתפלה בין שלא בתפלה: **קודם גזירתנו.** קודם שגזרו חכמים ימים טוביס הללו אבל משגזרו ע"פ שהתחיל תעניותיו קודס הזמנים הללו לא דמי: **עד מתי אוכל ושותה.** בלילה כשהתענה למחר בכל תעניות שהוא אוכל משתחשך ואפילו בתענית יחיד קא מיירי: **עד קרות הגבר.** אפילו פעס ראשונה קאמר מדקאמר גבי יונה יחידי בלילה בסדר יומא (לף כח.) עד שיעלה: **שלא גמר סעודתו.** אבל גמר דברי הכל מיני אוכל: **אכל ועמד.** ע"פ שבירך ועמד משולחנו מוזר ואוכל ואין בכך כלום: **שלא סילק.** את הטבלא ללאו עקיבה היא ולא אסר אלא בעתיה מאכילה וכסעודה מריכתא דמיא: **אילימא דאמרי אמר רבא כו'.** והכא כאילימא דאמרי אוכל ושותה עד שיעלה קבע ועד שיעלה עמוד השחר כדבי: **אכל ישן.** הפסקה היא ושוב אינו אוכל: **הפסק.** ללו ישן ממש שלא מתנמנם שומיליי"ר בלע"ז:

תיר

כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיה תענית. פי' במסכת ע"ז פרק אין מעמידין (לף לד.) וכן בחלוק שאין לו אימרא פירש התם וכל הפסק דמתענין לעשות דכל תענית לריך לקבלו מבעוד יום בתפלת המנחה בשומע תפלה וחס הוא שבת בחלוני גזור ולריך שיאמר למחר אהיה בתעניתי יחיד כי היכי דליכא למטעי בתענית לבור: **התם לצעורי נפשיה בעלמא.** ועע"ג דלמרינן (ר"ה לף יח:) מסחרנן בית המקדש בטלה מגילת תענית והאי עובדא דרבי אליעזר בר לדוק היה לומר מוכחן דאפי' קודם המוכחן אמרינן (שם) כיון שיש שלום אין שם גזירות המלכות האי תנא סבר ללא בטלה: **יאסר.** פי' יאסר בלל"ף הוי לשון אסור שאסר עלמו וייסר הוי לשון הסרה כלומר יסור מן הנדר (ו) יהיה מותר לאכול למחר שיהיה יום טוב ואין להתענות:

ואם גזרתנו קודם לנדרו יחדה נדרו מפני גזרתנו. אומר רש"י יחזה נדרו מכל וכל ולא יעלים אותו תענית והר"י מסופק בדבר ויש להחמיר דדוקא אותו יום לא יתענה אבל יעלים אותו (ו) מחר וכן יש ליזהר שלא להתענות בלילה מדם ובחנוכה ובפוריס דמאלו ואילו לא בטלה מגילת תענית:

רבינו חננאל

הא דאמרת מתענין לשעות, ומתפלל תפלת תענית, והוא שלא טעם כלום עד הערב. ואע"ג דאימלוכי אימלוכי. רב חסדא לטעמיה דאמר כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית. ואותבינן עליה הא דתנן אנשי משמר מתענין ו[לא] משלימין, והא דאמר ר' אלעזר בר (יצחק) [צדוק] והתעניגו בו [ו]לא השלמנוהו, הנה תעניותם תענית אף על פי שלא שקעה עליו חמה. ומשני התם אינה תענית [אלא] רצו להצטער גם הם בצער ציבור, ולא משום דתורת דין [תענית] עליהם. ור' יוחנן לא הוה מסכים תענית בלבר, ולא היה אומר אלא להשתמט מבי נשיאה, שלא היה רוצה לסעוד אצלם. אמר שמואל כל תענית שלא קבלה מבעוד יום אינה תענית [וכו']. אימת מקבלה רב אמר במנחה. משעה ט) שיסכן לתפלת המנחה, ואפי' מתעכב במלאכתו אומר, מחר אהיה בתענית יהיה רצון שתהיה תפלתי ביום תעניתי מקובלת. ושמואל אמר בתפלת המנחה. כלומר צריך להיות כולל אלו הדברים בשומע תפלה (וגר'). אמר רב יוסף כשמואל מסתברא דכתיב במגלת תענית להן כל אינש דייתי עלוהי [מקדמת דנא] יאסר. כיצד יחיד שקיבל עליו תענית שני וחמישי (ושני) של כל השנה, ואירעו בהן ימים טובים הכתובים במגלת תענית, כגון שמונת ימים שמראש [חדש] ניסן וכיוצא בהן דלא להתענאה בהן, אם נדרו קודם לגזירתנו יחדה נדרו את גזירתנו כו'. פי' כל אינש דייתי עלייהו נדר תענית מקדמת גזירה דנא להיות היום יום טוב ושיהיה אסור בתענית, יאסר באכילה ובשתיה [ו]מקיים נדרו. הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים **בית** דין גוזרין שלש **תעניות על הצבור אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וכו'.** ת"ר **עד מתי אוכלין ושותין עד שיעלה עמוד השחר דברי רבי** ר' שמעון בן אלעזר אומר **עד קרות הגבר.** אמר **רבה לא שנו עד שיעלה** עמוד השחר, אלא אם לא ישן שנת תרדמה אלא נים ולא נים, כגון זה אע"פ שמתנמנם אוכל. אלא אם ישן שנת קבע ונרדם לא היא, אלא ישן לגמרי אינו אוכל. **ירושלמי.** ישן ועמד אסור, לא שנו אלא שלא התנה, אבל התנה מותר. קיימא לן דלגבי תענית דאכיל בלילא ומפסיק, אם גמר וסילק לא יאכל, אבל אם [לא] סילק ודעתו עוד ליכול [נ"א: לאכול] אע"פ שישן עומד ואוכל. אבל בתענית שפוסק בו מבעוד יום אע"פ שפוסק חוזר [ו]אוכל עד שיבא השמש, כי הא דכת' באגדת איכה, ר' יהודה בן בתירה אזל לנציבין בערובת צומא רבא אתא ריש כנשתא לזמוניה, א' ליה כבר אכלי ופסקי לי, א' ליה אשגח עלי דלא (לימא) [לימא אינשי] ההוא ר[בי] לא אשגח עליו, אזל עמיה, ובסיפא אמרין אכל מן כל עיגול חד פתית, ואכל מן כל תבשיל חד פת, ושתה מן כל כוס וכוס, חד כוס, ש"מ דאע"ג דפסק אכיל. ולענין מישתו מיא, היכא דאית ליה למיכל אית ליה למישתי וכו'. וכן כתב ופירש רבינו הגאון זקו"ל ג).

ע) [ער' תוס' ע"ז לד. ד"ה מתענין ותוס' מנחות כ: ד"ה נפסקו], ב) לקמן טו:, ג) [ע"ל ברכין], ד) [ע"ל סנהד' ער' תוס' עירובין מג. ד"ה מבני], ו) [מכות כד.], ז) [תוספ' פ"ק] פסחים ב: ע"ש [ער' תוס' שבת קיח. ד"ה לפי שלחן], ח) [נ"ב ד"ה ר' אלעזר אומר], ט) פ"י רבא וכן הוא בירו"ש, י) פ"י אביי, כ) [פסחים קכ: מגילה יח: יבמות נב. ולקמן סג.], ל) [לף טו:], מ) [ל"ל סנהד']

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומאי אמר יאסר בשלמא מ"ד ייסר כדאמרינן אלא למ"ד יאסר מאי היא כדתני' במגילת תענית: (ב) שם מיתיבי מכאי אכל ועמד הכי זה אוכל: (ג) רש"י ד"ה בתפלת המנחה בקופה אומר מוקפת ביניי: (ד) ד"ה ומאי אמר יאסר לא הוה מני יאסר דמשמע בצלו דוקא: (ה) תוס' ד"ה התם כו' ויהיה מותר: (ו) ד"ה ואסר ואם כו' אבל אלו יסיס אחר וכן יש ליזהר:

לעזי רש"י

שומיליי"ר. לנמנם.

מוסף רש"י

אנשי משמר. של אותה שבת, מתענין ולא משלימין. שעדיין אינן מחוורין כל כך, ונבוכלא (ר.) מפרש שמע מכאן העבודה על מנת כיצד אין אנו עובדין אותו היום ונאין הם לקריבם, ואם היו מתענים ומשלימין לא היה להם כח לעמוד בעבודה (לקמן סו:). **מבני בניו של סנאב בן בניימין.** משפחה היא מבשבט בניימין שאבל להן גדול לקרבן עליס בי' באב בימי עזרא, ויו"ע היה להס לעולם כדאמרן בפרק בתרא דתענית (ערובין מא.). **ודחינהו לאחר השבת.** שהוא עשרה באב והוי יו"ט שלנו (שם).

רבינו גרשום

דקא מימלך מימלוכי. שקיבל עליו תענית בשחרית עד הצהרים, ובצהרים קבל עליו להתענות עד לאותה. **שלא שקעה עליו חמה.** כלומר, שלא התענה כל היום עד לאותה. **לצעורי נפשייהו** מיכוונו. אבל תענית לא מיקרו אלא א"כ משלים כל היום. **מפני** שיו"ט (שלהם) [שלנו] היה. שמביאין בו עצים למערכה. **התם לצעורי נפשייהו בעלמא מיכוונו.** ולא לתענית, שהרי יו"ט שלהן היה. **עד שאבא לביתי.** אלמא דאין משלימין. **התם לשמוטיה נפשיה מבי נשיאה.** שהיה מבקש ממנו שיאכל עמו, היה אומר כן כדי שלא יטריחו לאכול עמו. **במנחה.** בט' שעות ומחצה. **כל אניש דאתי עליהון.** שקיבל עליו תענית. **מקדמת דנא.** קודם שהגיעו אותן ימים שאמרו חכמים במגילת תענית שלא להתענות בהן, ואירע התענית באותן ימים. **מאי לאו ייסר עצמו בצלו.** כלומר שייסר עצמו בתענית ממה שקבל עליו בתפלת המנחה. **מאן דאמר ייסר כדאמרן.** דאפי' קיבל עליו התענית לאחר שנתקנו אותן ימים טובים שלא להתענות בהן, אלא שקיבל עליו קודם שהגיעו, שייך נפשיה בתענית ממה שקיבל עליו תענית בתפלת המנחה. **אם נדרו קודמת לגזירתנו.** אם קיבל עליו תענית קודם שתיקנו חכמים אותן ימים טובים. **תדהה גזירתנו מפני נדרו.** דאסור באכילה, הואיל שקיבל עליו בתפלת המנחה. **אם גזירתנו קודמת לנדרו.** שתיקנו אותן ימים טובים קודם שקיבל זה עליו אלו תעניות, **תדהה נדרו מפני גזירתנו**, שאינו מתענה מפני אילו ימים טובים. **ועוד הורה,** ששמע משום אב ב"ד שבירנוי', אם נדרו קודמת לגזירתנו, קודם שקבעו ב"ד את החדש שבו אלו ימים טובים, היינו גזירתנו קיבועה חדש, **תדהה** גזירתנו מפני נדרו, דהואיל כשקיבל עליו תענית לא ידע באיזה יום יארע ימים טובים אלו, אבל קדם גזירתנו לנדרו, שקבעו ב"ד את החדש קודם זה שקיבל עליו תענית, וכשקיבל כבר ידע באיזה יום יארע ימים טובים אלו ואעפ"כ קבל, לפיכך יחדה נדרו, דאינו מתענה באילו ימים טובים. **עד מתי אוכל והולך.** מי שיש לו להתענות למחר. **שלא סילק.** השלחן.